

תרומה ב

דאָס הייסט: לויט רש"י ווערט דער ארון לבדו' — אן דעם כפורת — אנגערופן ארון⁹: און דעריבער¹⁰, בשעת עס שטייט, ואל הארון תתן את העדות¹¹ מיינט דאָס — אין דעם ארון לבדו¹² בלא כפורת¹³. משא"כ לויט רמב"ן און ארון יקרא . . . בהיות הכפורת עליו, קען מען ניט זאגן אז א ציווי איז בלשון וועלכער איז, משמעו יותר — להיפך: תתן — אחר שיתן הכפורת על הארון¹⁴.

ב. ויש לומר, אז דאָס איז ניט נאָר אַ חילוק אין דעם שם ארון, נאָר עס איז אַ חילוק להלכה אין דעם גדר הארון (והכפורת):

לדעת הרמב"ן איז דער כפורת אַ פרט וחלק פון דעם ארון און דוקא בשעת דער כפורת ליגט אויפן ארון איז דער ארון בשלימותו [ויל' שהוא ע"ד ווי ביים ארון גופא וואָס איז געמאַכט געוואָרן

א. אויפן פסוק, ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך¹⁵ איז דאָ אַ פלוגתא צווישן רש"י און דעם רמב"ן:

רש"י זאָגט, אז דאָס וואָס איז דעם פסוק ווערט, נכפלי' דער ציווי, ואל הארון תתן את העדות¹⁶ (עס שטייט דאָך שוין פריער¹⁷, ונתת אל הארון את העדות¹⁸) איז, יש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו¹⁹ בלא כפורת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפורת עליו²⁰.

דער רמב"ן שטעלט זיך אויף רש"י און פרעגט: אם ה' זה צוואה²¹ משמעו יותר שאחר שיתן הכפורת על הארון כאשר אמר²², יתן בארון את העדות, כי ארון יקרא (גם²³) בהיות הכפורת עליו²⁴.

(1) פרשתנו כה, כא.

(2) כה, טז.

(3) כ"ה בפרש"י לפנינו, ובדפוס ראשון, וכן ברא"ם ובכמה מפרשים. אבל ברמב"ן לא הועתק מפרש"י תיבת, לבדו²⁵.

(4) עד"ן פ"י בתוס' הדור זקנים ופי' הרא"ש עה"ת כאו. ועוד. וראה לקמן הערה 9.

(5) ולהעיר שברמב"ן עקב (י, ה) אכן מביא פסוק זה, שצונו ונתת את הכפורת גי' ואל הארון תתן את העדות גי'.

(6) כן הועתק ברא"ם. וברמב"ן לפנינו ליתא תיבת, אמר²⁶ (וראה ברמב"ן הוצאת שעוועל ובנהגסמו שם). ובסוּר הארוך מביא מרמב"ן, אדרבה יותר ה' נראה להפך שאחר שיתן הכפורת עליו יתן העדות כדכתיב ואל הארון תתן העדות²⁷.

(7) כ"ה ברמב"ן לפנינו. ובסוּר הארוך מסיים בדברי הרמב"ן, וארון נקרא עם הכפורת שעליו, ובכסף מוסק גורס, כי אין הארון יקרא רק בהיות הכפורת (הובא ברמב"ן הוצאת שעוועל. וראה שם פ"י, כור זהב' — להגירסא שלפנינו).

(8) וראה לקמן סעיף ד — פ"י הרמב"ן עצמו בהפסוקים.

(9) כ"ה בפרש"י כנ"ל, אבל במקומות שבהערה 4 פירשו רק המציאות בפועל: בפי' התוס', לתת הלוואות בארון קודם שתשיב את הכפורת; ובפי' הרא"ש, קודם נתינת הכפורת תתן התורה בתוכי (וראה לקמן הערה 36).

(10) משא"כ להראב"ע כאן, כמשפט הלשון וכבר ה' נתן העדות בארון ואחר תשיב הכפורת. ועד"ן הוא בחזקוני, לפי פשוטו. וראה רא"ם ואוה"ח כאן. (11) וצ"ע באוה"ח כאן שכתב על דברי רש"י דמשמע מדבריו שהי' מקום לטעות שיתן העדות על הארון. ואכ"מ.

(12) וראה בפרש"י רש"י (רא"ם, באר מים חיים, משכיל לדוד, באר יצחק). ועי' שם גם בפי' הסדר בכתוב (לפרש"י) — דמקדים, ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה (וראה גם מפרשים שבהערה 4. ועוד). ואכ"מ.

און האט נישט קיין דין כלי שרת (און דערפאר געפינט מען אז בא דעם ארון שטייט „ויעש בצלאל“²², נישט ביי דעם כפורת²³).

ג. ויש לומר עוד נפק'מ להלכה צווישן די צוויי אופנים:

(א) אין דער כוונה „לשמה“²⁴ — די עושי הכפורת האבן געדארפט מכוון זיין בעשיית הכפורת לשמה: לדעת הרמב"ן קומט אויס, אז דאס האט געדארפט (גע-קאנט?) זיין נכלל אין דער כוונה לשם הארון, ולדעת רש"י יש לומר אז די כוונה לשמה האט געדארפט זיין א באזונדער כוונה²⁵ — נאר לשם הכפורת²⁶.

(ב) אננעמענדיק אז דער איסור צו מאכן א זאך אין דעם תבנית פון משכן (ומקדש) און די כלי המקדש²⁷ — איז אויך בנוגע דעם ארון²⁸: אויב דער כפורת איז א חלק פון מציאות הארון,

פון „שלוש תיבות“²⁹, און דוקא אלע צוזאמען שטעלן צונויף די מציאות הארון — עדיז איז דער כפורת, א כיסוי על הארון, א חלק פון ארון:

און לדעת רש"י איז דער כפורת א כלי בפ"ע³⁰, ס'איז נאר אז מקומה איז אויפן ארון³¹.

ווי מען געפינט די סברא בנוגע להלכה: דער ראגאטשאווער³² זאגט, אז [פון דעם וואס די גמרא³³ רופט אן דעם כפורת „כלי“ („אין דנין כלי מהכשר כלי“), און אזוי אויך פון דעם וואס שטייט אין תורת כהנים³⁴, „לפי שנאמר כפורת יכול יהי כיסוי לארון ת"ל כפורת, כפורת לארון ואין כיסוי לארון“³⁵, איז מוכן אז]

דער כפורת „לא הוי רק בשביל כיסוי אלא זה מציאות בפ"ע רק צריך להניחו על ארון“³⁶. ולפי' נפק'מ להלכה (ווי דער ראגאטשאווער ברענגט דארטן)³⁷: דער כפורת איז „כלי שרת מחמת הזאה של יום הכפורים“ און דעריבער דארף דער כפורת זיין משל ציבור, נישט „שמו (פון א יחיד) כתוב עליו“. משא"כ דער

22 ויקהל לו, א.

23 שם לו, ו (אלא שכפשוטות — בא בהמשך

ל„ויעש בצלאל“ שבתחילת הענין).

24 ראה פרש"י פרשתנו כה, ת. וראה בארוכה לקריש חכ"א ע' 254 ואילך בדין לשמה בכלים. ורש"י.

25 להעיר משי' עה"ת פרשתנו כה, יז: מה צורך לומר האורן והרוחב אם הכפורת על הארון ודאי שהוא כמדת הארון. . . אלא בא ללמד על עשייתה שצריך שיכיון בעשייתה כוונה ידועה כו.

26 כן י"ל דנפק'מ אם גם ע"י השתתפות בהכפורת מקיים משי' הרמב"ן (עה"ת שם, י"ד): שיהיו כל ישראל משתתפים בעשיית הארון כו והעסק שיתנדב כל אחד כלי זהב אחד לארון או לעזרזר לבצלאל עזר מעט או שיכונו לדבר.

27 ר"ה כד, סע"א. ע"ז מג, סע"א. מנחות כה, ב. רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ז ה"י.

28 אבל במקומות הנ"ל לא הוכח האיסור בנוגע להארון. וראה הערה הבאה. ובצפ"ע מדה"ת שם: אך מ"מ כ"ש גמור לא הוי ולכך לא חשבינו בגמ' ע"ז דמ"ג לחייב אם עשה ארון תבנית ארון.

13 ל' התחנומא — ויקהל ז. ועדיז הוא בפרש"י פרשתנו (כה, יא), מיזמא עב, ב.

14 כן ביאר בגי'א בפי' השני הכפל בהפסוקים (לא בדברי רש"י). אבל ביאורו שם הוא בהתאם לדעת הרמב"ן המבואר לקמן ס"ד (וראה הערה 36), ולא כדעת רש"י המבואר לקמן בפנים שם.

15 ועפ"ז יחמתק שהקדים שימת בדי הארון לנתינת הכפורת (פקודי מ, כ).

16 עה"ת פרשתנו (כה, יז). ויקהל (לו, ו).

17 סוכה ה, א.

18 אחרי טו, ב (פרשה א, יא).

19 והוא בגירסתנו בתור' וכפי פירוש רבנו הלל בתור' שם. וראה ראב"ד וקרבן אהרן לתור' שם.

20 לשון הצפ"ע פרשתנו שם.

21 צפ"ע ויקהל שם. וראה גם מ"ש בפרשתנו כה, י. צפ"ע מדה"ת טו, ד.

והכפורת לשום שם העדות תמנה מצוה בפ"ע³⁴).

דאס הייסט, אָז נישט נאָר איז דער אַרון דער כלי צו די עדות, נאָר אויך דער כפורת (און די כרובים³⁵) איז אַ לבוש וכלי צו די „עדות“, וואָס עיז ווערט דורכגעפירט דאָס וואָס „ונועדתי לך שם“.

לדעת רש"י אָבער איז דער תכלית פון דעם אַרון און כפורת באַזונדערע ענינים: דער אַרון איז צוליב די עדות, ווי עס איז מוכח דערפון וואָס בסוף הצייוי פון עשיית האַרון (איידער דער ציווי „ועשית כפורת גוי“ זאָגט תורה³⁶ „ונתת אל האַרון את העדות אשר אתן אליך“, אָז דאָס איז צוליב דער חורה (ווי רש"י טייטשט „העדות“ — „התורה“ שהיא לעדות בני וביניכם שצוית אתכם מצות הכתובות בה“),

דעמאָלט איז מען עובר אויף דעם איסור נאָר ווען מ'מאַכט דעם תבנית פון ביידע — דעם אַרון און כפורת³⁷; אויב אָבער דער כפורת איז אַ מציאות בפ"ע, איז יש לומר אָז דער איסור איז חל אויך ווען מ'מאַכט דעם אַרון בפ"ע אָדער דעם כפורת (מיט די כרובים³⁸) בפ"ע.

ד. די הסברה אין דער פלוגתא הנ"ל (צווישן רש"י והרמב"ן), יש לומר אָז דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם חילוק בשיטתם אין כללות ענין האַרון:

דער רמב"ן זאָגט³⁹ אָז „עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא האַרון כמו שאמר⁴⁰ ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת (על כן הקדים האַרון והכפורת בכאן) כו“, און דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך דעם וואָס מען לייגט אַריין די עדות אין דעם אַרון — מיט דעם כפורת,

(און ווי ער זאָגט⁴¹ בנוגע דער מצוה פון עשיית האַרון — „עשיית האַרון

(34) וממשיך שם בהשגותיו: ואל תחשוב לומר שלא תמנה שלא נצטוו לדורות ולא נעשה אלא ללוחות הברית . . . אם נעלה על דעתנו שיאבד או שישבר מצוה לעשותו כמדה ראשונה לשום שם לוחות העדות כי בכך נצטוו.

(35) ראה לקמן סעיף ה'.

(36) ראה גוי' הנ"ל (הערה 14) דשניהם ארון וכפורת הם כלים ומשמישים להעדות. וראה אוה"ח כאן: עוד ירצה כי לא יניח העדות בארון עד שיהי הארון שלם בכפורת הלום ולא קודם.

ולכאורה כי גם לפי הראש הנ"ל הערה 4 (אף שהמציאות לדעתו היא להיפך) שגם הכפורת „הוי משמש לעדות“ משמשים „ואי מאי צריכה למימר דבר פשוט הוא שבשעתו איך יתן העדות שם. וי"ל שר"ל אפילו לכסותו אם הוא מיושב כראוי לא תכסוהו קודם נתינת העדות“ (וראה גם טור הארון שם מה שתירץ אליבא דרש"י). ולכאורה מובן מזה, שגם כפורת הוי משמש וכלי להעדות.

(37) כה, טו (וראה ראי' בפרש"י כאן דכתב דהפסוק שם ב' לומר התכלית דהארון ולא ציווי, אבל מפרש"י כאן, משמע כפונים).

(29) ובמנחת מצוה צה לאחר שמקשה על הרמב"ם מדוע לא הזכיר הצורה של הארון אף שהזכיר שמו המשה, כתב „ואף דשמו המשה גימ' דאסור לעשות במתכונתו הוא גם ארון אסור לעשות כמו היכל דוגמת היכל ואפשר דארון הוא עם הכרובים כלי א' ואם כן כרובים בלא"ה אסור לעשות כמבואר שם במצות לא תעשון אתי וארון בלא כרובים אין איסור ואפשר דמות. וצ"ע“.

העיריני חכם א' דבתוס' הראש' (בני ברק — תשכ"ח) לריה כה, ב סד"ה חוץ: וי"ל דלא מקרי שמיש אלא איך עשה כלי שלם כמו שלחן ומנורה וכן הארון עם הכפורת וכרובים. ובהערת המו"ל שם חוקר כנ"ל בנוגע ארון וכפורת כו, ומקשר זה במחלוקת רש"י והרמב"ן.

(30) ראה הערה הקודמת. וראה לקמן ס"ה.

(31) בפ"י עה"ת ריש פרשתנו.

(32) פרשתנו כה, כב.

(33) בהשגותיו לסהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג. וכן מנה „עשיית ארון וכפורת“ בהוספותיו לסהמ"צ שם במגין המ"צ (בסוף מצות לית) ד"ה ואתה אם תבין.

(ב) די כרובים זיינען ניט נאָר אַ פּרט אין דעם כּפּורת (וואָס דער כּפּורת איז אַ חלק פון אַרון, אַלס כּלי צו די עדות) — נאָר די כּרובים גופא זיינען (נאָך) אַ טייל פון אַרון, פונקט ווי דער כּפּורת.

לויט רש"י, וואָס האַלט אַז דער כּפּורת איז אַ באַזונדער זאך פון דעם אַרון (כּנ"ל) — זיינען אויך די כּרובים, כּמובן, ניט קיין פּרט אין אַרון; נאָך מער: פון פּשטות המקראות איז משמע, אַז די כּרובים זיינען ניט קיין ענין בפ"ע, נאָר אַ פּרט אין כּפּורת, וואָס דערפאַר: (א) זיינען די כּרובים „מקשה" . . משני קצות הכּפּורת⁴³, (ב) זיי זיינען „סוככים בכּנפיהם על הכּפּורת . . אל הכּפּורת יהיו פני הכּרובים⁴⁴, ד.ה. די כּלי אויף דעם „ונועדתי . . ודברתי⁴⁵ איז דער כּפּורת⁴⁶, נאָר אין דעם כּפּורת גופא, קומט דער קול „מבין שני הכּרובים".

משא"כ דער רמב"ן איז מבאר⁴⁷ דעם ענין הכּרובים, וז"ל: „והנה הוא כּמרכבה אשר ראה יחזקאל . . ואדע כי כּרובים המה ולכך נקרא יושב הכּרובים⁴⁸, כי היו פורשי כּנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכּבוד . . ואם תחשוב עוד למה . . תוכל לדעת כי ראוי להם שיהיו

דער אַרון איז צוליב די עדות, משא"כ דער כּפּורת וואָס שטייט לאחז"י איז אַ באַזונדער ענין⁴⁹ — „ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכּפּורת מבין שני הכּרובים גר' כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל". נאָך מער: לויט רש"י עה"פ — איז דאָס ניט דער ענין פון „מנוחת השכינה", נאָר — „כשאקבע מועד לך לדבר עמך אותו מקום אקבע למועד שאבא שם לדבר אליך⁵⁰."

און דערפאַר האַלט רש"י אַז כּפּורת איז אַ כּלי בפ"ע און ניט אַ חלק פון אַרון.

ה. מצד דעם חילוק הנ"ל (צווישן רש"י און דעם רמב"ן) בנוגע דעם כּפּורת (צי דאָס איז אַ חלק פון — אַרון אָדער אַ כּלי בפ"ע) — קומט אויס אַ חילוק אויך בנוגע די כּרובים שעל הכּפּורת, וואָס אויך בנוגע די כּרובים קען מען זאָגן צוויי סברות⁵¹:

(א) די כּרובים זיינען אַ פּרט פון כּפּורת; פון „שני קצות הכּפּורת" האָט מען אויסגעקלאַפט שני כּרובים⁵².

(38) ולפי"ז יש לפרש שההוספה בפסוק זה (כה), בא. ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כּפּורת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכּפּורת עליו, היינו במעשה בפועל, דמהפסוק לפני' יודעים רק שאין זה ענינו, וכאן מוסיף שגם בפועל צ"ל הסדר כן, שבעודו ארון לבדו יתן תחלה העדות.

(39) וכדמשמע לפרש"י גם מזה שהוצרך לומר האורך והרוחב של הכּפּורת — אף שהכּפּורת הוא „כסוי על הארון . . מניחו עליו כּמין דה" (רש"י שם כה, יז), כּנ"ל (הערה 25) מש"ך עה"ת. — אף ש"ל ששולל שלא יהי' הכּפּורת קצר מהנ"ל כיון שמוניחו על עובי דב' ארונות הפנימיים (שני פּעמים). — וראה פרש"י כה, יז ד"ה אמתים וחצי. כה, יא ד"ה זר זהב. וראה הראב"ע (כה, יוד).

(40) וראה פרש"י תצוה כט, מב. ולהעיר דשם הביא דיעה זו כ"א.

(41) ונפק"מ גם בכונת לשמה — בעת „המקשה" (כּנ"ל בפנים).

(42) כה, יח.

(43) וראה פרש"י שם ד"ה מקשה תעשה. הט"ל זהב הרכה בתחלת עשיית הכּפּורת והכה בפטיש ובקורנס באמצע וראשין בולטין למעלה וצויר הכּרובים בבליטת קצותיו.

(44) כה, כ.

(45) כפּשטות הכּתוב „ונועדתי גר' ודברתי . . מעל הכּפּורת גר'". ולהעיר דברש"י תצוה שם כתב „מעל הכּפּורת כמו שנאמר ודברתי אתך מעל הכּפּורת", ולא הזכיר „מבין הכּרובים". וכן בפרשתנו כאן עה"פ העתים מספ"ש נשא רק „מעל הכּפּורת" וההמשך רמז „בגור". — ועי' הישוב עמ"ד י"שכ הכּרובים — ראה לקמן.

(46) עה"פ כאן כה, כא.

(47) שמואל א ד, ד. ש"ב ו, ב. דה"א יג, ו.

לויטן רמב"ן זיינען די כרובים און ענין פון „מקום מנוחת השכינה“ און דער פאר זיינען זיי אין דער צורה פון דער מרכבה העליונה;

און רש"י לשיטתו, אז דער כפורת (והכרובים) איז ניט א פרט אין דעם ארון (ועדות שבו), נאר א באזונדער ענין וכלי' און דערפאר זיינען די כרובים א „דמות פרצוף תינוק“ — וואס דאס איז מדגיש די חיבה פון אוי-

פורשי כנפים למעלה כי הם כסא עליון וסוככים על העדות שהוא מכתב אלקים.

דערמיט איז ער מבאר וואס דער פסוק חזר'ט איבער „ונועדתי“. ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות (כאטש עס איז „בידוע שהכרובים הם על ארון העדות“) — ווייל די ווערטער קומען מבאר זיין דעם תוכן ענין הכרובים: „כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה ולא אמר למה יעשם כלל ומה שישמשו במשכן ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפורת עם כרוביו שהכל דבר א' על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך כדי שיהי' לי כסא כבוד כי אני אועד לך שם ואשכין שכינתי עליהם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים בעבור שהוא על ארון העדות.

קומט אויס אז די כרובים זיינען א טייל פון ארון פונקט ווי כפורת,

אלע דריי זיינען „מקום מנוחת השכינה“, ואדרבה: דער אויבערשטער ווערט אנגערופן „יושב הכרובים“.

ו. עפ"י וועט מען אויך פארשטיין דעם טעם החילוק צווישן רש"י און דעם רמב"ן בנוגע צו צורת הכרובים:

דער רמב"ן לערנט, כנ"ל, אז די כרובים זיינען „כמרכבה אשר ראה יחזקאל... יושב הכרובים“: משא"כ רש"י זאגט⁴⁸ אז די כרובים זיינען געווען „דמות פרצוף תינוק להם“⁴⁹.

בנוגע לפרוכת (פרשתנו כו, לא) כתב „צירין של בריות יעשה כה“. וראה בארוכה במפרשי התורה כא. ובמפרשי רש"י בפירוש תיבת „כרובים“. וראה תו"ש מילואים לפ' תרומה (נדפס בתו"ש חכ"ב) ס"ז. (51) להעיר מהשינויים בלשון רז"ל כשמנו חמשה דברים שחסרו בבית שני:

בירושלמי (תענית פ"ב ה"א. מכות פ"ב סה"י. הוריות פ"ג ה"ב. ועד"ז בשהש"ר פ"ח, ט (ג) נמנה רק הארון: בימא (כא, ב) ארון וכפורת וכרובים: אבל. כולא חזא מילתא (פרש"י יומא שם ד"ה ארון) במנין החמשה דברים⁵⁰: ובמדרשים (במדבר פט"ו, י בסופו. תנחומא בעלותך בסופו) נמנו הארון והכרובים וכשני דברים מהחמשה⁵¹. ולכאז' דוחק לומר שהכוונה בכרובים במדרשים הגל' היא להכרובים של שלמה דהיו על הארץ בקדה"ק לא ע"ג הארון — ראה יומא כא, סע"א ובפרש"י שם. כיצ' צט, א וברשכים שם.

(*) ובחז"ב רכב, ב: בית קדשי הקדשים וארון וכפורת.

(**) ובמאייר' יומא שם חשכם לשנים: (א) ארון וכפורת, (ב) כרובים. ובכס"מ לרמב"ם הל' ביהביח רפ"ד: וריבנו אפשר דחשיב ארון וכפורת וכרובים כחלתא (ונשניע) ודווקא ואית' לא חשיב להו אלא כחדא) — דלא כפרש"י. ולהעיר מלשון הגמרא (מנחות כו, סע"ב). אלא דמקדש שני דלא הוי ארון וכפורת.

(***) וסוג בפ"ע מרז"ל (יומא נב, ב. ושי"נ. וראה רמב"ם הל' ביהביח שם) משנגנו ארון נגנוה עמו צנצנת כו', דמשם אין רא' דאינו מזכיר כפורת וכרובים בפ"ע, כי שם המדובר בדברים שווי בקדה"ק בפ"ע ואעפ"י נגנוה עמו הארון. משא"כ כפורת וכרובים. וראה אבות דר'נ פמ"א, יב.

(48) וראה גם רמב"ן עקב י, ה: והיתה המצוה הראשונה שם ועשו ארון עצי שטים כי הוא עיקר הכוונה בכל המשכן להיות השם יושב הכרובים.

(49) כה, יח.

(50) אף שפ"ה התיבות „יעשה אותה כרובים“

דער ענין הארון, וואס בתוכו זיינען געווען די „עדות“ — ווייזט אויף תורה⁵². און ווי עס שטייט (אויך) אין רמב"ן⁵³ אז כל ישראל האבן זיך משתתף געווען בעשיית הארון כדי „שיזכו כולן לתורה“⁵⁴.

קומט אויס, אז לויטן רמב"ן, אז דער כפורת (און כרובים) זיינען איין זאך מיט מציאות הארון (והעדות), איז אויך דער „ונועדתי לך . . . ודברתי אתך מעל הכפורת“ פארבונדן מיט ענין התורה (לוחות).

משא"כ לויט רש"י, זיינען דאס צוויי באזונדערע ענינים — תורה און ישראל. ויש לומר, אז דער טעם החילוק ביניהם איז:

אין פירוש הרמב"ן זיינען דא „דברים נעימים . . . (ו)ליודעים חז"י⁵⁵, ער איז מבאר ענינים פון סודות התורה בגלוי, וואס דאס איז פארבונדן מיט בחי' „הגילויים“. און מצד הגילויים איז ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה⁵⁶ — דער קשר צווישן אידן מיט אויבערשטן איז דורך תורה.

משא"כ אין פירוש רש"י, פשוטו של מקרא, הערט זיך אָן די פשוטות פון א אידן, וואס די פשוטות פון א אידן איז איין זאך מיט פשיטות העצמות⁵⁷. און די התקשרות פון אידן מיטן אויבערשטן

בערשטן צו אידן, וכמש"נ⁵² „כי נער ישראל ואוהבהו“⁵³ („פרצוף תינוק“).

דאס הייסט: דער ארון מיט די „עדות“ שבו ווייזט אויף ענין התורה: און דער כפורת — וואו „ונועדתי לך שם ודברתי אתך . . . כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל“ — איז מדגיש די חביבות פון אידן ביים אויבערשטן (וואס דערפאר איז צורת הכרובים — „פרצוף תינוק“).

[וואס דאס איז על דרך הביאור פון רבינו בחיי⁵⁴ אין ענין הכרובים, וואס ער איז מאריך אז „על דרך הפשט“ זיינען די שני כרובים וואס זיינען געווען זכר ונקבה געקומען „להודיע כמה ישראל חביבין לפני הקב"ה כחבת זכר ונקבה“, און ווי די גמרא זאגט אין יומא⁵⁵ אז „בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן כמה חבתכם לפני המקום כו“⁵⁶. וואס דאס אלץ איז מדגיש⁵⁷ „הפלגת הדביקות“ צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן בלי שום אמצעי, ווי ער איז דארטן מאריך בזה].

ז. דער ביאור בזה אין פנימיות הענינים:

(52) הושע יא, א.

(53) בעה"ט כאו.

(54) פרשתנו כה, יח.

(55) נד, א.

(56) כ"ה הלשון בימא שם. וברבינו בחיי הובא

בשינוי לשון קצת.

(57) וראה מה שממשיך שם: והי אפשר שהיו הכרובים האחד כצורת אדם גדול והשני כצורת ילד קטן כענין שראה יחזקאל (סוכה ה, ב) . . . ויהי זה להעיד על אהבתו לישראל כאהבת האב לבנו שהיא אהבה חזקה, אבל רצה לעשות משל בדביקות גופני שאין למעלה ממנו.

(58) כמבואר בארוכה במדרשי חז"ל ומפרשי התורה.

(59) כה, יוד.

(60) שמור פליד, ב. וראה רבינו בחיי, אברבנאל עה"פ, ש"ך עה"ת. ובכ"מ.

(61) רמב"ן בפתיחת פירושו עה"ת בסופה.

(62) ראה חז"י עג, א.

(63) ראה לקוטי דבורים ח"ג תצא, ב. ועוד.

ווייל זיי זיינען „חלק אלקה ממעל ממשי“ (א חלק מן העצם¹⁾). און דעריבער ווערט די אהבה עצמית צו אידן אויסגעדריקט אין „דמות פרצוף תינוק“ דוקא.

ה. עפ"י איז פארשטאנדיק, אז עס איז פאראן א חילוק עיקרי צווישן רש"י והרמב"ן אין דעם טעם וואס דער כפורת (מיט די כרובים) איז מקומו „על הארון מלמעלה“:

לויטן רמב"ן איז אויך דער כפורת און כרובים צוליב די עדות שבארון (וואס דערפאר איז דער פסוק מדגיש „מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות“, ווי דער רמב"ן זאגט, „כ"ל סעיף ה'):

משא"כ לויט רש"י, איז דאס וואס דער כפורת איז „על הארון מלמעלה“ איז ווייל דער כפורת איז, העכער פון דעם ארון (והעדות שבו)², און דערפאר זיינען זיי מגין אויפן ארון — דער כפורת איז דער כיסוי אויפן ארון והעדות שבו, זיי זיינען שומר אויף דער תורה. ווייל מצד דער התקשרות עצמית צווישן ישראל וקוביה, זיינען אידן

איז העכער נאך ווי די התקשרות שעל ידי התורה כביכול.

וכידוע דער פירוש וואס מ'זאגט „תלת קשרין“ מתקשראן (ניט — תרין) ווייל ס'איז דא דער קשר פון „קוביה ישראל ואורייתא“.

און דערפאר לערנט רש"י אז דער כפורת (וכרובים) זיינען א באזונדער כלי פון ארון — ווייל דער כפורת דריקט אויס די התקשרות עצמית צווישן אידן מיטן אויבערשטן שלמעלה מהתורה. ועפ"י מרז"ל³ אז מחשבתן של ישראל קדמה (אפילו) לתורה.

און דאס איז אויך דער ביאור בפנימיות הענינים וואס די כרובים זיינען געווען „דמות פרצוף תינוק“ דוקא — ווייל די אהבה עצמית פון אן אב צו א בן⁴, איז ניט פארבונדן מיט דער מעלת הבורא, נאר מצד דעם וואס זיי זיינען אן עצם אחד. און אט די אהבה עצמית שטייט בגילוי בנוגע לבנו קטן. דוקא⁵.

ועד"ז די אהבה עצמית פון דעם אויבערשטן צו אידן, איז ניט פארבונדן מיט זייער עבודה גלוי בתורה ומצות, נאר

(70) תניא רפ"ב.

(71) ראה בארוכה ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ט

(בסה"מ קונטרסים ח"א) פ"ד ואילך.

(72) להעיר משי"ר עה"ת כאן (כה, יח) ד"ה ויש מי שפירש, דב' הכרובים קאי על למוד התינוקות, ולזה היו על הכפורת והלוחות למטה. מהכפורת לומר שעיקר לימוד התורה הוא למוד התינוקות כ"י. וראה גם צורר המור כאן (כה, יח).

(64) כמרז"ל ישראל קדמו לתורה (ב"ר פ"א, ד. תדבאר פ"ד). וראה לקראת ש"ש יט, ב"ג. המשך תרס"ז ד"ה וידבר גר במדבר סיני. ובכ"מ.
(65) ראה ד"ה אמנם עדיין צ"ל דשים האוינו (המשך לד"ה ובכן יתקדש) תרנ"ז. לקו"ש ח"ח ע' 408. ולהעיר מאוה"ת אמור (כ"ד ד) ע' א"ק ואילך ע"ד הקשר שעי"י תשובה שהוא למעלה מהקשר ד' ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוביה.

(66) דלא כהגר"סא תלת דרגין.

(67) ראה הערה 64.

(68) ראה לקראת להח"מ בתחלתו. א"ת בתחלתו.

(69) ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 20 ואילך.

וש"נ.

(*) ולהעיר מאוה"ת כאן בסופו: כי בא לרמז לו (בסדר הכתוב) שהגם שהכפורת למעלה מן העדות שהם בתוך הארון למטה מהכפורת כ"י.

געוואָרן אַ חסרון אין זיין התקשרות צום
אויבערשטן דורך תורה, איז בכחו צו
צוריק ממלא זיין דעם חסרון און באַק-
מען די כפרה⁷⁶, — און נאָכמער (ע"ד
מעלת בעלי תשובה לגבי צדיקים) —

ביז צו דעם העכערן פירוש אין
כפרה⁷⁷ — „לכפר לפני ה' להיות נחת
רוח לקונו“.

(משיחות ש"פ תרומה וש"פ מטות תשמ"א)

משפיע⁷⁸ אין תורה כידוע⁷⁹, „ולאפשא
לה“⁸⁰ דוקא.

און דאָס איז אויך דער קשר מיטן
פירוש אין כפורת — לשון כפרה⁸¹, ווייל
דער כח אויף כפרה על חטא איז מצד
שרש נשמות ישראל ווי זיי זיינען
העכער פון תורה⁸². וואָס דערפאַר,
אפילו ווען ביי אַ אידן איז געווען אַ
חסרון בקיום התורה (ד.ה. אַז עס איז

(78) ראה ס' החקירה שם ד. לדברי יפת (בראביע
שם, שמפרש. כי כמוהו לכפר עליו כמו כסוי
חטאה) י"ל שהוא ע"ד על כל פשעים תכסה אהבה,
א"כ האהבה היא כסוי חטאה.

ועפ"ז מובנת השייכות לכרובים שהם. דמות
פרצוף תינוק — עפמשיכ באגדת בראשית (פיה,
א): כשם שבנו של אדם כשהוא תינוק קטן אם יחטא
אין אביו מסלק עליו מפני שהוא קטן. . . כך ישראל
אפילו חוטאין כו'.

(79) אנה"ת פ"ב.

(73) להעיר מלקוטי לוי"צ (הערות לזהר) ח"ב
ריש ע' שעו: כשמקדים הכרובים לארון הוא ע"ד
שיפה כח הכן מכה האב. . . והבנים מוסיפים תוס'
יתרון בהאב מצד שרשם שלמעלה מהאב (בגלוי).

(74) ראה זח"ג רכב, ב. לקוית שלח נא, א. ובכ"מ.

(75) זח"א יב, ב.

(76) ראה שמור פ"ג, ד. תנחומא ויקהל יוד.
וראה ראביע פרשתנו כה, יז ובפירושו הקצר —
הובא בס' החקירה להצ"צ צו, סע"א.

(77) ראה המשך תעריב ח"ג ע' אירנב ואילך.
ועוד.

תרומה ג

פרעגט דער משנה למלך: דער ספק (אין ברייתא) איז דאך נאָר, בקרא דוב-מנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי ופרח' דמיירי בגופה של מנורה, אָבער בנוגע די, כפתורים ופרחים בששת הקנים (שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח') לא מספקא לי' אי בעינן משוקדים כיון דהפסוק [מיט די ווערטער] בקנה האחד בין משוקדים לכפתור ופרח, דאלת' הו'ל למימר שלשה גביעים בקנה האחד משוקדים כפתור ופרח' — פאָרוואָס זאָגט דער רמב"ם, הכל משוקדים? און בלייבט באַ אַ צ"ע.

ב. דער מבי"ט פרעגט די שאלה און פאָרענטפערט ע"פ פירוש התוספות' אין דעם טעם וואָס, משוקדים — אין לו הכרע', אָ דער ספק איז, משום דאיכא אתנחתא בגביעים ובמנורה ארבעה גביעים ומשמעו משוקדים כפתורי ופרח', וקרא אחרינא מוכחא דמשוקדים לא קאי אלא אנביעים דכתיב שלשה גביעים משוקדים, ולהכי אין לו הכרע'. דאָס הייסט, אָ דער, אין לו הכרע' איז מצד דער טתירה צווישן די צוויי פסוקים — פון דעם פסוק וועגן די ששת הקנים איז מוכח אָ, משוקדים לא קאי אלא אנביעים, און דער פסוק, ובמנורה ארבעה גביעים' (וואָס, איכא אתנחתא בגביעים') איז, משמעו משוקדים כפתורי ופרח'.

א. וועגן דער צורת המנורה שטייט אין דער היינטיקער סדרה: שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח גו' כן לששת הקנים גו' ובמנורה (גופה של מנורה) — קנה האמצעי ארבעה גביעים משוקדים כפתורי ופרח'.

אין הלכות בית הבחירה, נאָך דעם ווי דער רמב"ם רעכנט אויס דעם מספר פון די גביעים כפתורים ופרחים, סיי פון דעם, קנה המנורה' און סיי פון די ששת הקנים' — פירט ער אויס: והכל משוקדים כמו שקדים בעשייתן.

אויף דעם וואָס דער רמב"ם זאָגט, והכל משוקדים' — אָ אַלע גביעים כפתורים ופרחים אין דער מנורה זיינען געווען, משוקדים' — ברענגט דער כסף משנה (פון הר"י קורקוס): כתב כן רבינו מדאמרינן בפרק הוציאו לו' ה' מקראות אין להם הכרע ואחד מהם משוקדים [ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתורי ופרח''] דמספקא לן אי קאי אנביעים או אכפתורי ופרח', ולכך מפרש אתרווייהו דמספיקא עבדינן כולהו משוקדים, שאף אם יעשו משוקדים ואין צריך להיות משוקדים אין בכך הפסד, אבל אם יניח מלעשות משוקדים אם צריך משוקדים איכא קפידא.

(1) כה, לג-לד.

(2) ל' רש"י עה"פ. ועוד.

(3) פ"ג ה"ב.

(4) יומא נב, סע"א ואל"ך (הובא בפרש"י פרשתנו עה"פ).

(5) פרש"י פרשתנו שם ויומא שם, ב. וראה לקמן בפנים סע"ף ב — שכי' בכ"ר מקומות.

(6) קרית ספר על הרמב"ם כאן. וראה עדין בהר המור' על הרמב"ם. חזון עובדי' (ליוורנו, תקמ"ז).

עה"ת פרשתנו (עח, ד ואל"ך). ועוד.

(7) יומא שם ד"ה שאת.